

1. ΘΕΜΑ

Ελλείπον υποκείμενο με γενική ή αόριστη αναφορά

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Αν κοιτάξεις απέναντι, βλέπεις τα παράλια.

Ανοίγεις το παράθυρο και μπαίνει αέρας.

Το να θυμώνεις εύκολα δεν είναι πολύ καλό.

Είναι τόσο απλό που το καταλαβαίνεις αμέσως.

Για να συνδεθεί ο εκτυπωτής, βάζουμε το καλώδιο σ' αυτή την υποδοχή.

Χτυπάνε την πόρτα.

3. ΕΠΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Από Α ΚΕΓ, 1 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Απλή σύνταξη της πρότασης

Ελλείπον υποκείμενο

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

(α) Αδυναμία αναγνώρισης της γενικευτικής / αόριστης σημασίας.

(β) Αποφυγή παραγωγής των σχετικών δομών για σιγουριά.

(γ) Χρήση β' πληθυντικού θεωρώντας – εσφαλμένα – ότι το απαιτούν οι συμβάσεις ευγένειας.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Σε πολλές περιπτώσεις είναι δυνατή η γενικευτική ή αόριστη αναφορά σε «όλους τους ανθρώπους» με τη χρήση του ρήματος στο β' πρόσωπο του ενικού (κανονικά χωρίς την παρουσία αντωνυμίας):

Από τη Χίο μπορείς να δεις τα παράλια της Τουρκίας.

(= όλοι μπορούν να δουν / ο καθένας μπορεί να δει)

Το παιχνίδι είναι απλό: αν πάρεις πάνω από τρεις βαθμούς, κερδίζεις την παρτίδα.

(= όποιος πάρει / όλοι όσοι πάρουν...)

Δεδομένου ότι κανονικά ο ενεστώτας χρησιμοποιείται για γενικεύσεις πιο συχνά από κάθε άλλο χρόνο, συνήθως το ρήμα σε μια πρόταση με ελλείπον υποκείμενο με αόριστη αναφορά βρίσκεται στον ενεστώτα, όπως στα παραπάνω παραδείγματα, χωρίς όμως να αποκλείονται και οι άλλοι χρόνοι:

Εκείνα τα χρόνια, με τέτοιους βαθμούς δεν περνούσες στο πανεπιστήμιο

(= κανένας δεν περνούσε)

Έμπαιναν όλοι στο γήπεδο και αν περνούσες τη γραμμή κέρδιζες.

(= όποιος περνούσε / όλοι όσοι περνούσαν...)

Το σύστημα είναι απλό: αν αντιγράψεις, θα κοπείς.

(= όποιος αντιγράφει, θα κοπεί / θα κοπούν όλοι όσοι αντιγράψουν).

Υπάρχουν φυσικά πολλές αμφίσημες προτάσεις, που θα μπορούσαν να αναφέρονται είτε σε γενικό / αόριστο υποκείμενο είτε στο συνομιλητή:

*Αν πατήσεις αυτό το κουμπί, το μηχάνημα σταματά.
(είτε «αν εσύ το πατήσεις» είτε «αν κάποιος το πατήσει»)*

Αν διαβάσεις, θα περάσεις.

(είτε «αν διαβάσεις εσύ, θα περάσεις» είτε «αν κάποιος διαβάσει, θα περάσει / όποιος διαβάσει θα περάσει»)

Σε τέτοιες περιπτώσεις το υποκείμενο εντοπίζεται σε σχέση με το περιεχόμενο της πρότασης και τις συνθήκες στις οποίες εκφωνείται.

Αντίστοιχη αόριστη αναφορά μπορεί να έχει και μια (κανονικά ασθενής) προσωπική αντωνυμία β' ενικού προσώπου στην αιτιατική ή στη γενική – σε συντακτικές θέσεις άλλες από τη θέση υποκειμένου:

Αν σε πιάσουν, σε πάνε φυλακή.

Αν σου αρέσει, πρέπει να το πεις.

Αν σου βάλουν πρόστιμο, πρέπει να το πληρώσεις.

Αν σε χτυπήσει η μπάλα, καίγεσαι.

Φυσικά, πολύ συχνή είναι η χρήση τέτοιων δομών σε εκφράσεις τροπικότητας, σε οδηγίες χρήσης, σε (μη τυπικούς) κανονισμούς, σε γενικεύσεις ή γνωμικά:

Με δέκα ευρώ μπορείς να νοικιάσεις λιμουζίνα.

Γυρνάς το κλειδί και το βάζεις μπρος.

Στα αυτόματα αυτοκίνητα δε χρειάζεται να πατάς συμπλέκτη για να αλλάξεις ταχύτητα.

[Ο κανονισμός λέει ότι] απαγορεύεται να πιάσεις την μπάλα με το χέρι.

Δεν επιτρέπεται να μιλάς την ώρα του διαγωνίσματος.

Αν είσαι μάγκας, όλα γίνονται.

Αν κάνεις καλά τη δουλειά σου, όλοι το εκτιμούν.

Γεννιέσαι και πεθαίνεις μόνος.

Σε αντίστοιχα περιβάλλοντα μπορεί εναλλακτικά να χρησιμοποιείται α' πληθυντικό πρόσωπο που μπορεί επίσης να αναφέρεται σε «όλους εμάς», στους ανθρώπους γενικά:

Χτυπάμε το αβγό μέχρι να ασπρίσει.

Αν το σύστημα κολλήσει, κάνουμε επανεκκίνηση.

Δε λέμε «ρε» στους μεγαλύτερους.

Προσέχουμε για να έχουμε.

Εξάλλου, αόριστη – αλλά όχι γενική – αναφορά μπορεί να έχει και ένα ενεργητικό ρήμα στο γ' πληθυντικό:

Χτυπάνε την πόρτα.

Δεν μπορώ να διαβάσω γιατί παίζουν μουσική.

Αντίστοιχα, μπορεί να είναι αόριστο (ή και γενικό) το ελλείπον ποιητικό αίτιο ενός μεσοπαθητικού ρήματος (πρβλ. και τις περιπτώσεις της μέσης δομής στο σχετικό δελτίο):

Αυτό δε λέγεται.

Η γραμματική θεωρείται δύσκολο μάθημα.

Το βιβλίο του διαβάζεται εύκολα.

Φέτος θα φορεθεί πολύ το πράσινο.

Πιέζοντας αυτό το μοχλό, η μηχανή τίθεται σε κίνηση.

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Η παρουσίαση θα πρέπει εξ αρχής να αντιπαραβάλλει αυτές τις δομές με τις κανονικές χρήσεις του β' ενικού προσώπου (ή των άλλων προσώπων). Μπορεί να γίνει παράλληλη παρουσίαση με άλλες γενικευτικές δομές, με τη χρήση του *κανείς* και του *κάποιος*, *κάθε*, *καθένας*, *όλοι*, κτλ. με ασκήσεις μετατροπής και αντιστοίχισης των σχετικών δομών: *Αν πιαστείς, έχασες / Όποιος πιαστεί, έχασε / Αν κανείς πιαστεί, έχασε* κ.ο.κ. Σε πολλά κείμενα άλλωστε παρατηρείται διαδοχική εναλλαγή των διαφόρων μέσων αόριστης και γενικής αναφοράς: *βγάζουμε το φύλλο από την κατάψυξη, το ανοίγουμε και το περνάμε με λάδι, έπειτα βάζεις τη γέμιση, αν θέλει κανείς προσθέτει αλάτι και πιπέρι, προθερμαίνουμε το φούρνο, ... κανονικά ψήνεται σε 45 λεπτά.*

Σε πιο προχωρημένα επίπεδα μπορούν να επισημανθούν και οι άλλοι δείκτες αόριστης ή γενικευτικής αναφοράς που συχνά αίρουν την ενδεχόμενη αμφισημία μιας τέτοιας πρότασης.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

ΑΤ43: Ελλείπον υποκείμενο

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: